Marafkó László

# *Emlékszögek*

## Vastuskó

Szülővárosomban, Győrben, a Széchenyi térbe torkolló utácska sarkánál áll a Vastuskós ház. Nevét onnan kapta, hogy az ide pántolt fatörzset egykor a városban megforduló, jobbára nyugatra tartó mesterlegények televerték vasszögekkel, ottjártuk „jelzéseivel".

Az ember emlékezete is hasonló „törzs", fontos és kevésbé fontos, de a tudat mélyén megőrzendőnek ítélt emlékek tárhelye…

## (Ki)nézet

Jóval a férfikor delelőjén túl, véletlenül derült ki, hogy a hatvanas évek egyetemi időszakában alakult Kilencek költőcsoport egyik tagja, akivel pedig a politikai nézeteink mindmáig nagyon közeliek, évtizedeken át téves benyomást őrzött rólam (egyébként egy másikukkal szobatársak is voltunk az akkori Eötvös Kollégiumban, ma újra: Collegiumban). Nos, az előbbi azt hitte, értelmiségi származék vagyok. S hozzáteszem, ez a vélekedés nem is először fordult elő életemben.

Munkásszármazásomat sosem tagadtam, bár a felnevelő közegből kiszakadás gyötretésétől kísérve, de nyilván végzettségem révén is öltözködésem és modorom eltért a kézenfekvő társadalmi sztereotípiáktól. Apám, Trianon után Csehszlovákiában „találva magát", háborús félárván, sokfelé élve az utódállamban, kitanult s megtanult iparos mesterségeket űzve, aztán áttelepülve az anyaországba valószínűleg egyfajta (ifjan talán nem fogalmaztam volna így) kispolgári biztonságot szeretett volna elérni családjának. A csehszlovák időkben, a harmincas években vásárolt Bata márkájú, szép, megkímélt, ápolt cipői még az ötvenes-hatvanas években is feltűnést keltettek a környezetében. A nyugdíj előtti éveit már a pontosságával elért szerény műszaki tisztviselői munkakörben töltötte az egyik gyáróriásban. Ám a komfortosság, mi tagadás, az utolsó, még együtt töltött években is elkerülte a családot. Egyszerűen, de igényesen öltözött. A Magyar Vagon- és Gépgyár, ahol két évtizedig dolgozott, akkoriban a húszezer közeli alkalmazottjával valóságos város volt a nagyvárosban. Győrött nem volt szokás az, amit később, a rendszerváltozás előtt s után egyaránt tapasztaltam Budapesten. Meglehet, időspórolásból, kényszerűségből villamosra, buszra néha pecsétes, átizzadt munkaruhájukban is felszállnak megfáradt emberek, s igyekez-

nek haza vagy a környező településekre. Szülővárosomban nem valamiféle leplezési szándékból, éppen hogy tevékenységük megbecsültsége alapján, önérzetesen adtak magukra a munkások: a nehéz fizikai munkát végzők is kimosakodva, átöltözve indultak haza.

A modort a családtagoktól és megismert mérvadó személyiségektől sajátítgattam el. Kamaszkorban – bevallom – még illemtankönyveket is böngésztem a viselkedés bonyolultabb eseteinek kiismerésére. Tehát a munkásvilág előítéletes alig ismeretéből születhettek rólam a későbbi, gyors benyomások alapján született besorolások.

Azon viszont már bosszankodtam, amikor egy másik egyetemi társam azt hitte, „kádergyerek" vagyok. Apám még csak párttag sem volt, lakásunkban évtizedeken át ott függtek azok a képek, olajnyomatok, amelyek az elbocsátó mátyusföldi, falusi közegre utaltak, bár apám felmenői sem földművelő munkát végeztek.

Egy különös hátulütője is akadt az elsőként említett vélekedésnek. Az egyetemen az írogató emberek közt csoportok is alakulgattak, elhivatottsági, esztétikai s nyilván mentalitásbeli vonzalmak alapján. Egy később ismert íróvá lett korosztályos társ már jóval a végzésünk után elárulta, hogy amikor még egymás megjelent vagy kéziratos írásait böngészgettük, ezek alapján az ő úgymond „plebejus kompániává" szerveződő körüknek akár tagja lehettem volna, de a gyanított, értelmiséginek vélt származás miatt végül is nem hívtak maguk közé. Persze, mindennek lehetett magyarázata a talán már akkor érződő, tartózkodó magányosságom, amivel évtizedek múltán egy velem egyívású írótárs szembesített.

**Kései bűn(?)bánat**

A hatvanas évek végén, alig több mint egyéves, szerződéses, helyettesítő munkaviszonyt rejtő pécsi, főiskolai oktatói működésem alatt történt egy különös eset. Az intézmény az egyik végzős csoportnak saját buszos tanulmányi kirándulást szervezett a fővárosba. A vezetést egy nálam idősebb, főállású adjunktusra bízták, de a fővárosi helyismerettel nem rendelkező kolléga mellé engem is kirendeltek. A buszos városnéző és szakmai látogatások közt szabad program is szerepelt, amelyre a hallgatók kisebb-nagyobb csoportokban önállóan rajzottak szét. Erre az időre jómagam a pár év előtti egyetemi társakkal beszéltem meg röpke találkozót. Ezalatt a városban sétáló egyik kisebb hallgatói kompániába egy zebrán beleszaladt egy személykocsi, s az egyik hallgatónőt fellökte, akit enyhe agyrázkódás gyanújával megfigyelésre kórházba kellett szállítani. A kirándulás vezetője is vele tartott, s másnap, már az orvosi vizsgálatok

után mondta el nekem, mi történt. A hallgatónő – szerencsére – jól volt, a következő napot már velünk töltötte. Szűk körben szemrehányóan megjegyezte, hogy nem látogattam meg a kórházban. Éjszakára én nem a vendéglátó kollégiumban, hanem egy telefonnal szintén nem rendelkező rokonnál szálltam meg. Akkor még nem létezett mobiltelefon, így jóval az eset után értesültem a történtekről, ám ilyesfajta, úgymond enyhítő körülmény s a szemrehányás nélkül is furdalt a lelkiismeret. Bevallom, ma is keserű önvizsgálattal jár, ha eszembe jut. Mert a felelősség a ránk bízottakért oszthatatlan.

**Mindig előre!**

A hazáért – előre!
A fajtánkért – előre!
A köztársaságért – előre!
A dolgozó népért, a hazáért – előre!
A polgárokért – előre!
Körbe-körbe – s mindig előre?

**Ante portas, sőt, főportás…**

A nagy út végén, az utolsó percben nem bocsánatot kell kérni, mert az beismerés, hogy valamit elrontottunk, hanem adni: mosolyt, reményt, haladékot… Oda nem viheted magaddal a pénzt, a kedvenc falatokat… Oda csak a megnyugvást viheted. Az lehet a takaród, nem a kriptafedél s az urnahely. Hogy ott, a végtelenségig tartó máslétben ne az utolsó pillanat önvádjával és a békétlenséggel viaskodj. S az utódaid se az önmarcangolással.